

ՀԱՍՅԵԱԿ ԲԷ. ԷՔԵՐՈՆ
ՏԱՐԵՐԻ ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԼՅՈՒ
Ս. Ռ. Պ. ՀԱՏՈՐՆԵՐԸ
Նոր ապագաութեամբ ի լուս
նն, զը ծախան կայալիս Գուր
խան Արշախան Արաբաբեկ ի
լիս Սիւմպիւղի խան Միհրան է
Փարսիս

375
 866
 715
 390
 297

արքին 3, Բ. Իւն 5, Գ. Իւն 5,
 % 30 267.2 50

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱՔԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՕՍՄ. ՄԻԱՑՆԱԼ ԳՈՆՍՈՂԻՏ

Երէկ առաւում քաղաքեացի 0. Ռ. 102
 Երէկ իրիկուն քաղաքեացի » 102
 Երէկուն էն բարձր գինը » 102
 » էն վար գինը » 102

ԲՈՒՄԵՆԻԻ ԵՐԱՊՈՒԴԻ

Երէկ առաւում քաղաքեացի Ֆր. 149.
 Երէկ իրիկուն քաղաքեացի » 149.
 Երէկուն էն բարձր գինը » 149.
 » էն վար գինը » 49.

Երէթեր Խաթրիէ 0. Ռ. 41.
 Երբեք Խաթրիէ Խաթրիէ Խաթրիէ Խաթրիէ

Երեսկի Գաւառ	58
Սեւակի	Քր. 173.
Քառէկի	Ա. Ռ. 90.
Քառաւոր Բրէլլէտի	Քր. 138
» Երեսկի	» 129.
Իգլիկի քաղաք	» 595.
Օսմ. Ապահով. Լեւ.	Օ. Ռ. 47.
Թալաշի քաղաք	» 100
Ժիւլիանի իրաւունք	» 62.
» պաշտօնագիր	Քր. 495.
Տէրքուր Գուր Ընկ.	» 310.
Անաւի Երկ. քաղաք	Ա. Ռ. 18.
Քառաւոր Կ. Դուր	Քր. 452.
Քրէստ Դեմիւր Էմիր	1886 333 5
»	» 1903 268 7

Յուսանական փորձառություն	Ֆր.	365.—
Պանք Եսա. Կրեմ.	»	435.50
»	»	»
Լարդհոմ	Ֆր.	58.
ԴՐԱՄԱՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ		
Օսմ. ոսկին 100 ռ. էն	ռ.	12.2
Ճրանասկսն ոսկի	»	87.
Անգլիական ոսկի	»	109
Բժլ.	»	90.
Մենիֆոլդ արծաթ	»	107
Բուպիլ թղթագրամ	»	8
Քրլմյց	»	50.
ՓՈՒՍԱՆԱԿԱԿՈՒՐ		
Լանսոնի վրա չէք	ռ.	109.52
Բարբիլ »	Ֆր.	23.—
Լենինայի »	»	21.97
Պեդլիկի »	»	18.70
ԲԱՐԻՁԻ ՍԱԿԱՐԱՆ՝		
25 Նոյեմբեր 1906		
Յրանասկսն Ռանի 3 1/2	»	95.90
Օսմ. միաց. գտնա 4 1/2 քաղ.	»	94.60
»	»	»
Բուժելի երկաթուղի	Ֆր.	94.62
Ռեֆիլ պարտախուլթ	»	151.75
Օսմանեան ծաղ.	»	446.—
Օսմանեան Պանքա	»	—
»	»	—
Բրեժի Լիօնե	»	680.—
Բարբիլ Պանքա	»	1205.—
»	»	1650.—
Աստորիական Ռանի	4 1/2	—
Խապական »	5 1/2	103.30
Ռուսական »	4 1/2	1904

ԼՈՍՏՈՒՆԻ ՍԱԿԱՐԱՆ		Փր. 073.
26 Նոյեմբեր 1906		
Անգլիական Ռանթ		86.75
Օսմ. Միաց. Դոնս. բաց. Գ.Կ.		94.75
» » » Գ.Գ.		93.50
Օսմ. Պանթա		17.12
Պուլսկոնական 1892		101.50
Ռուսական 4 3/4 1898—89		77 —
Յունական Ռանթ		40 —
Զարթրթրթ		1 56
Թրանսկալ		—.
Ռանսոնական		5 87
Ճարտնական 4 1/2		87 90
ՊԵՐՏԻՆԻ ՍԱԿԱՐԱՆ		
26 Նոյեմբ. 1906		
Գերմանական 3 1/2		86 40
Օսմ. Միաց. Դոնս.		94.75
Օսմ. փոխառուելիքին 1903		—.
Րուսիայի երկաթուղի		146.60
Ռուսական 4 1/2 1902		—.
Անտառի. Երկ. Պարտ. Ա.		—.
» » » Բ.		—.
» » Բաժնետի. 60 1/2		128 25

ՊԻՆՆԵԱԳԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ	
26 Նոյեմ. 1906	
Օտ. Բէժի	423 —
Բ. Զէյի Նրկաթուղի	163 50
Վերնապան պանք	557.—
—	
ՊԻՒԲՍԷԼԻ ՍԱԿԱՐԱՆ	
26 Նոյեմ. 1906	
Օտ. Միացեալ	94 68
Նախնի Եւրոպ. Բանկ	152 95

Գրական թիթերը և այլն ամէնքն
 անկողով, հարկը չեղանցին հիմ-
 ութիոխաթեան մը,
 ՄԱՏՈՒՐԻՆ ԲԱՐՁՐԱՅՈՒ-
 լական թիթերը կը ծանու-
 ը, գաւառները զեկոյց մը ե-

աճեանի, որ պիտի գոհացնէ ամէն բանակալներն ու զգուարահ սմախիւ, Յիւլի վաճառատան մէջ ա զիւրաւատուելի գնով կը նորոգանուէր ինչ հովանոցները՝ նորերէն նշանելու աստիճան նրբախեւած

մը կազմել:

ՀԼԽՍՄ. — Երբեկոս թագաւոր
էից Պապին, Երեկ ժամ մը տեսա
արտաքին գործոց նախարարին
Իրիկունը շքեղ ընդունելութի
նշաւ իրեն ի պատիւ Կապիտո

ՊՐԻՒՍԵԼԻ ՍԱ
26 Նոյեմ. 19
Օսմ. Միացեալ
Բուժէլիէ Երկ-
ՀՐԱՆՑ ԳԱՄ

06
94.68
153.25
000000

ԱՄԱՍԻԱՑԻ ՀԱՅ ԿԻՆԸ

(ԼԻԱԿԱՏԱՐ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ)

Մ Ի Զ Ա Վ Ա Յ Ր Ը

Բարձրեր ուսումնասիրելու և զայն իր ճշգրիտ հասցեներով պատկերացնելու համար պետք է նախ ուսումնասիրել միջավայրը, որ անխուսափելիորեն, զբթվե՝ ճակատագրականորեն կ'ազդե իր ծոցը մնալ, մնա՞ծ ևլ զարգացած համայնքի ըլլալ։ Բացարձակապէս սխալ մը պիտի ըլլար սպասել, եթէ ժայն միջավայրը նմատի առնէինք և անոր վերաբերեալք աճին ազդեցութիւնը, Ստոյգէ և թէ միջավայրը ազդեցութեան մասնաւոր դրոշմն ունի իր ծոցը ապրող Էականքնու տրոխն ու հոգիներն, անոնք Գիշիքական ու բարոյական նկարագրին լրայ, Բայց պէտք էջ նաև ուշադրութեան վրիպեցնել այն տարրերը որոնք միջավայրը կազմող Էական մասերն են։ Անոնք են օրին վիճակը, չորութիւնն ու խոնավութիւնը, լոյսի աստիճանը, տեղային հովիւրու ազդեցութիւնը, Լեռնային բնակչութիւնը հետու քաղաքային խաժառնգութիւնը, մարդկային յարաբարձ գործունէութիւնը, բնակատեարար պիտի Էաննային պատմութեամբ բնկերականութիւնը։ Ընդհանրական, բարձրութիւններու վիճութեան ու կայուն մասնաւորութիւնը արձագանքող լուսութեան մէջեւած հողիներ պիտի ըլլային լականաց ու փոսված։ Միշիգէն վաղապիսնները, վաժող հետաւորը զգլխու հորիզոններու, սիրահար՝ բնութեան ցուցադրած յարաբարձութիւն տեսարաններուն, միշտ փայտ մը պիտի ունենային իրենց յիշերնուն լրայ, ու հրձուանքով զեղեւուն սիրտ մը կ'աժըճերնուն Էական Գրայով կիմփային, ստողէ և թէ բնկարապակէ չոր ու ցուրտ կլիման, կը ջարգացնէ ոյճը։ Կախտութեան կորովը ու զօրացնէ Էականը, բնկանկարական, զայով ու տաք կլիման կը գրգռէ ծուլութիւնը, հանգստի ճաշակները, հետին հանդիքները են։ Զօրութիւնն ու խոնավութիւնն ալ մէծ ազդեցութիւն ունին հասարակական։ Խնամա երկիրներու բնակչութիւնը կ'ըլլա մեծամարդտու, դանդաղ ու պաղարին, մինչ չոր ու կենսաէաէ միջնորտը կը չորէ և իմացականութիւնն ու մարմնող բովանդակ զիջերէ, արտադրելով սէջ, ջրտուր, իրաքները ցեղեր։ Անխտային իրականութիւն մըն է թէ միջավայրին ու աւտոր Էական տարրերու ազդեցութեանն ոչ ոք իր նրայ տարրատարուի։

Արդ, համախափք հայ կնոջ ֆիզի-
քական ու բարոյական նկարագիրը իր
թրքերը, իր սովորութիւնները, իր
աւելորդապատուութիւնները, իր հոգե-
խառնակ ու բնափոփոսական վիճակները,
վիշխալէս իր ապրելու եղանակը, ի-
րենց մանրամասն նրբեանաշուքիւննե-
րով ուրուածքնէ առաջ պէտք էր
գտած նախ միջավայրը ներկայացնել,
որո՞ւմ մէջ էր շնչէ ու կը գործէ Ամա-
սիացի հայ կինը։ Ամասիա երկուս էրէլ,
վիշխալ լեռնաշղթաներու անձուկ հով-
տին դիրքը հին ու սիրուն քաղաք մըն
է։ Հովտաւս խորէն կը սողայ հեղաճախ
Իրիտի, որ իր բլի ծփանքներուն ջինջ
հայելոսին մէջ կը կրկնէրաւթէ եր-
կինքն իր արեւոյն ու ամպերով, ի-
սափներ լիւռուած ծպտուն ալգեստան-
ներն ու խեղճուկ վիլլալները, կը փոփ-
րի, խուլ շոխոյւք մը կ'արձակէ գտէնէ
կը քաղաքին խալաօցիկ ծխոթին մէջ
կը ժողէ, երբ եղբրներու տղանայով
20-25 ջրապարտներուն կը հանդիպի
որոնց յարաշարք, հսկայ անիւները ան-
խաղաղ կ'ապառկեն իր այտերը։ Ամա-
սիայ կիսման, քաղաքացեալներ կը շրջա-
կայ քաղաքներուն, ամէնէն տաքն է,
նախ երկու պատմաշինարով, տախ ի-
սլաւաշարական հիբրէին շնորհիւ, որ
հրկու ապաւաժածու, հսկայ լեռներու
հիբրէ սեղանած ըլլալով, զինքը
պարսպով լեռնաշղթաներու կապարեն-
կան ստալաղի հովերու մոլեղանաւ տա-
լանները միայն կը յսէ։ Միկրերով պը-

այսպէսեւն արտաւորող ջերմութիւնը խառնուելով ամառն առգին, հոգեւեցիկ մասշտաբով կը գոյացան, որով արդէն թաղքներն կենսաքը անտանկէ կը դաւաւան Նշանատու եւն սակայն յաճախաւ դէպ Նշանդերեք, որոնք աւելիք նան զգամանք մը ունին Մարտաւան բոլոր ռովին հակառակն է Ամաթիոյ ։ Ինտենզայտի մը զիայ փութան, հովերու հասանքին անձնատար, կարծես միայն կը զողգողայ անոր թափերուն տակ ։ Ժողովուրդը յատկանշական գեղեցիկ բաւարարանք սը չիման է այս մասին ։ (Ամաթիոսին սէլին, Մէրգեֆուրուն եէլը) Ըսելով ։ Ամաթիոյ օդը չոր ու կենսատու է ։ Նշանատու եւն իր մրգեղէնները ։ Այս ամէն առաւելութիւններուն կը միացնէ նաեւ իոյին նպաստաւոր արտաւորութիւնը ։ Իրիս, որ այդպատանս ներք առաղելով, կը սահէ կերթայ մարգերու տակէն, օձի մը պէս սողալով, հարստութեան մշտապես աղբիւր մըն է ։ Առանց Իրիսի Ամաթիոյ խաղաղ հովքն մը միայն պիտի բլլայ ։ Ուրեմն օխտան փտիի չլլում, եթէ Ըսեմ թէ Իրիս որ Նեղով է եղգիւթաւոր համար, նային է Իրիս Ամաթիոյ համար ։ Մրգեղեղէններու առատութիւնը, արմաթեղեւու ճօղութիւնն ու ապրտան զերապտուեղան է թերեւս որ ժողովուրդը չըմբարձար, անգործուն ու թլլող լրամ է քիւ մը ։ Միջնայայրը եւ իր խառնար տարաբեր Նեղիպայանցն է վերջ անցնինք Իրիս բուն Նիւթիին ։

ԱՂԶԻԿՆՈՒԹԻՒՆԸ

Անտարիցիդէ Հայ կինը մենք պիտի տեսնա՝ տարբերակ իր կենսոյն զիւստօր հանդիսանալու երեսուն վրայ, ուր իր շնչաւուր իր ինքնութիւնը, Գեղեցիկ սեւը, որով, որովայն ալ անհրաժեշտ ու էական մէկ օղակն ըլլայ մարդկութեան շղջ-թայն, ո՛րքան ալ մասնորայն ու ըզրայայտալ զարդանք, ո՛րքան ալ փէմօմիսիօնը մը վարդապետութեան ցաւաւացողները, ճշնան թարթարացնող մարդկային գեղեցկութեան այդ կէտը զարթեալ պիտի չկրնան ջնջել անոր հակառէն ծովդաւաւեան այն անողջ վրձնը, որ զարթեալը զբոյժով կը ճառած է, Այսպէս կ'ընէ, զգաւորեալը զընթէ մաքն տեղերու նման, Ամստիոյ մէջ ալ աղջկան մը ծնունդը, յոսանից աւետուր մը մը հրճուողը չէ որ իր պարզութեւն իր ծնողներ կամ աղջկանեաներ, ինչպէս իր տարբեր, եթէ աւելինն է կամ ծնողք երկար ատենն է ի վեր աղջկան մը կ'արտաք իր քայլին, ի վերագոյն պարագային անսփոփելի սուգի եւ վշտի արտայայտութիւն ակներբէ իր գծով արտաքանց որ ու իր պարագայեաներուն դէմքերուն վրայ, Այն հակակրօնութիւն, զոր ծնողք իր սնունդանն աղջկի զաւի հանգիստ, կ'որոշ ու պատիտից հակակրօնութիւն մը չէ, այլ զիտակից ու պատմաւորաբանեալ, Նայա, ստորկնեան աղջկի, պայմանադրական ստորկնութեան մը համեմատ, ստորկնած է, ուշ կամ ինչուիս, հարսանեան քողին ներքեւ հեռանալ այն ընտանեան յարեկն, որ ծնած ու մեծցնել էր, որ այնքան իմաստներ ու գգունքներ չաւայտած էր իրեն, Սրկորդ, աղջկի մը, չառ հագուածքեւտ պարագայեաներով, եթէ հարկաւորան իսկ ստուր լնալ, ծնողքին վրայ մշտնջողական բեռ մը ըլլալէ զատ, ի՞նչ օգուտ կ'ընար ունենալ թարթարացի թէ չիւթապէր իր ծնողաց, Ո՛չ աշխատութեան մէջ կրնար թե թիկունք ըլլալ, եւ ոչ ալ մտնող ծերերունն ատեն նեղելի մը, Բայց աղջկի զաւիկն հանդէպ արտայայտուած հակակրօնային այդ քայլերը, այս երկու պատմաճանաչներուն մէջ չարափոխութիւն լոյ, աւեր էական կէտ մը կայ, որով զգաւաւացի ծնողք կը ստանան նոյնպէս, որպէս չեն ստակարարանէն, Ընտանեակն Սնանդա չիլուին է անհ Առանց մանչ զաւիկն որ պիտի մըշտնջողները ընտանիքը, իրենց մանչն վերջ ի՞նչ պիտի կատարէր կրօնական պարտականութիւնները իրենց յիշատակին նստորած:

Լնտանեկան օճախ մը, որ իր շուրջը
չի բոլորեր մանչ զաւակ մը, այդ օ-

ախիրն չլինան մոտապուտ վառանքը
ցնցող սարսուռները կը պատանջէ իր
մարմնովն յորայէն, Սճանք մը մարկը,
չիլովնէ ընտանիքն մը, ամբողջ սե-
րունդն մը, Ուրեմն զերգաատանն ի-
րանէն է որ պիրտ ջննդէ ու յիշա-
տակը յաւտէ պիրտ աննեղն, Բանն որ
մարտնիք մը չարունակուում մանկ դա-
ւանէն կտաւում ունը, միշտ Ռախու-
թեամբ պիրտ ողջունուի մանչ գաւին
մը ծնունդը, Ընդհակառակն տիրու-
թեամբ պիրտ համակէ արտերը արկակն
մը ծնունդը, քանի որ ան չկրնար պը-
տակի իր ծնողաց յոյսերը, Գաւառացի
ծնողաց մտքերուն յայնչ արմատայացի
այս գաղափարներն ու համոզումները,
նրն հաւատարմութեամբ փնտրողներն են,
որոնք իր յիշգրեթեան մեջքէ հին Հռովմա-
յեցիներն ու հին Յայեները(*) Երկրպ-
տեւերն, օականք աղչիլի գաւին մարդէպ
մասուուած հակափայլաւն գաղացուն, Խո-
րածիլն մանկան առաջին ծայտները,
իր փարաքուն յանկողը ծնողաց արտէն
թաղմութեան մաշկը ամակեր, որոնք
վերջ ալ չապլորէին կը վայելէ մանչիկը
մայրական գգուանքները, Փայփայտեմքի

[illegible]

հիմք սերտ տեղի կուտար ակամա, կռուքին՝ առաջին օրէն, մայրը կը սկսի գեղեցիկ յայտնա տանել իր աղջկան ապագայակից վրայ: Ասիկի՝ չէմբարներն երբեք չեն րօղոնք հրեւելու քնքռւ ալ ազդուկին որուն վրայ կը սերէ տանել խտական գեղեցիկութիւնները: Աղջիկը կ'սկսի մոծնալ ապագայի երազներով օրօրուելով Միշէն չորս հինգ տարեկան, մօրը քը-զանցե՛ղ չափաւոր, կամ չաա չաա զրապի հասակակից աղջկներուն հետ տալի՛թը ներկայացած ատեն, մանկական խաղերով կը զրօժուէ: Այդ տարեկան աղջկներուն համար սովորական զաւթն է գրեթէ հարսնախլ-լուպը՝ ֆեֆֆնիկի խաղերը, որ ատեն մէյմէկ պզտիկ աստիակները կ'ըլլան, թիւերը ինչ միջէ արտէկ հանգրիանած, ճշմարիտ խոնարարի մը ձեւերը կը կեդ-ծնէ, և կամ քը-ռուքի կտոր մը առած ասղեշին իրենց միմիկին թա-թիկներով անդադար կը ձմենէ, զբանէ, յոգնուանուն հառապելու արժա-կելով մօրի՛ք ընդ մօրի՛ք: Մանկական այս յոր տարեկանը կ'անդին սակայն արագ-արագ ու տղան հազիւ թէ թեւաւորուի հինգին, ծնողաց ուշադրութիւնը կը կրկնուանայ իր վրայ: Իրենց առաջին հօգը կ'ըլլայ զպօրը զրկել զայն, իրով-հետեւ վերջին տարեկանը մէջ, զաւսանելու մէջ ալ երեւան ելած մասու-րական շարժումն հետեւանքով, աւելի կը յարգուին ու կը փնտռուին հաս-րակութիւնէն, կրթուած ու դաստիա-րակուած աղջկները: Ու տեղական սովորութեան համեմատ, Աստուածա-նայ երկուշաբթի՛ն առտու (՝), սողուն ձեւերն բռնած զպօրը կը բերէ մայրը, մէկ կողմէն սքըլով անոր արցունքոտ աչքերը, միւս կողմէ հաղաբար խոտ-տուռները ընելով աղօսել, որ կը զգի՛կ մայի՛ք, չուզե՛ք իր ազատ ժամերը, զպա-րզիք պայմանաւարական այխատութեանց ներքեւ կաշկանդել: Մայրը պէտք կ'ազ յանձնարարութիւնները ընելէ վերջ՝ զարժուի ինչ, չմոռնալով նոսեւ «միջ-գեղի՛» ոսկորը ինձիդ սա հին յանկեր-թը, ստորի կատարով զոճնախու-թեան տունը կը վերցնաւան: Հիմա, երկու տարիէ ի վեր Գրք. Տ. Սմեաթ վրչ-ի անխնայ ջանքերուն շնորհիւ մանկապարտէզ մըն ալ բացուած է ՂԱ անձերու յանձնաժողովը մը պատասխա-նատուութեան տակ, ուր շարունակա-սակարգը միայն կը զրկէ իր զուտա-րէն: Մանկապարտէզի դրութիւնը, որ դաստիարակութեան հիմն է, ցուայի՛ք է որ լոկ հարուստներու զաւանները կը վախելին Ուսանալ պէտքը հնուցե՛նք իր չկետուի դասաներուն մէջ, բացառու-թիւն կը համարուի հիմա գրեթէ այն ծնողքները, որոնք անօգուտ կը նկատու-նուտ մը պտօկի տղոց համար, Գիտակ-ցարար զգայած ան դաստիարակութեանն և ուսման պէտքը, ու հիմա ո՛չ մէկ է ճիշդ ու ջանք չեն զանար անոր յա-ւաքութիւնեան համար: Ամսօրոց Հայո սոսանորհներուն թիւը, երբեք զպօրը-ներու մէջ, 600ի կը մօտենայ, որ բա-ւական ալ քառուս թիւ մը կը կողմէ Մամախաջի Հայ աղիկը, ուսման բարձ-ր շրջանը ըն չէ որ կը բոլորէ՝ իր ստացած ուսումը մը կը բաղկանայ տարրական ծա-նօթութիւններէ հայերէնի, իրօքիցի աշխարհագրութեան, թուարկութեան աստիկան աստեղադասութեան, բնագի-տութեան և իրազգիտութեան վրայ Անոց վրայ երբէ աւելցնե՛ք կար, ձեւ ու ասեղնազօրմով ինչին ամենախոն-եալ կ'ըլլայ Ամախաջի աղիկան կրթու-թիւնը: Յուայի՛ք է սակայն որ, առաջին տարրական ծանօթութիւններէ բացա-րած կրթութիւնն իսկ չստացած, շա-ժնոյցը, կը հանեն իրենց աղիկները զարգուցն, կը մըն ցանա՛նք աստի՛կ

(*) Ամսաթիվ մէջ զգրողները Օգոստոս 15ին կը բացուին հակառակ ուղերթ տատակի տարութեան: Տեղագլան տոկոսը ըրթեան հանձնատու Մայիսին 15 օրը չափ կեռասի վազանձ ունին: Կ'երեւաթէ կորսուած այս 15 օրը, այս կերպով կ'ուզեն չափել, որ տոսկալի սխալներն է:

այլատեսիլեանց, որքան որ չնշուաւ է զաւանդուած մէջ տաճար զարդն դնել երկրորդական տեղ մը կը գտաւ: Ազգական մը տառնին վարդաթիւսն մէտնեցան ճմուռներն, անկի կը չնշուէր որքան նշանոր շաւուռով իր ստացած պաշարը: Այս պատճառով իր Ամասիացի Հայ աղիկը, դպրոցական չըմանին մէջ իսկ, տարիներ յաւմար տնական պարտականութիւն կատարելէ վերջէն որ կը փութայ դպրոցամէջն առնուել: Ամասիացի աղիկը այսպէս պզտիկ հասակէն կը փաթուտաւորուէր այլատեսիլեանց, Այսպէս իմա՛րը, տարիք չիտեցներ արդէն աղիկար սովորեցնելու տնական գործերը կատարել տալով տնոր, կարողութիւններս սանձահին մէջ, աւտուր, արտուր, կիւրճիկ, ռուսացը են. են: Գաւառացի կնոջ ճակատի նետուած չկայ աւելի ծանր արհամարհանք որքան երբ դիւել տրուի իրեն թէ աղիկը շատ խակ է առնուել գործերուն մէջ, թէ շատ փափուկ մեմքցուած է թէ վճայ այն տան, ուր հարս պիտու երթայ են: Գաւառացի աղիկը պարտուոր է գիտնալ տնական այն աղիկը գործերը, որոնք պէտք են տան վարձութիւնը լուս կաւաւարկուել համար: Լատնանան պէտքերու. համար կան նաեւ կարգ մը ձեռարկուեաներ, զորոնք պարտաւոր է սովորած ըլլալ: Ամասիացի աղիկը, հարմուածութիւնէ առաւ, մօրը զգալիցի տակ, զոր որ. գուրպակ հիւսնել, կտաւ գործել, կարկուցը ընկնելու համար կամ տես թանկ են. են: Մենք աւանդութիւն մըն է, եթէ այն ամէն նուն հեն գիտն նաեւ աղիկը մը նորաձեւութեան վրայ կանգնել հագցուանելու կտրել ու կարել: Շատ հազուագիշտ են զեն նորաձեւութեան նետամուտները: Զանի որ աւիակ երկրորդական յառուկութիւն մը ըլլալով, այնքան չիբերաւուոր աղիկան վրայ: Անկրթութեան աստիճան այլատեսիլեանց մէջ ցուցնուած իր յալողակութիւնն է. Ամասիացի աղիկը, մինչեւ որ պայմանաւոր զրկական այս պայմաններէն զինվթէ շատ հմտանայ, արդէն հասնում է ըլլալ որոշ տարիքի մը, ուր հարմուածութեան հետապնդաներին տալիս, կապարտեցնուցները ի՞նչօրորու: Ամասիացի աղիկը 12-13 տարեկանէն արդունքի հասնած է արդէն—Կզգայ հոգիին խորը տարրերին վրայագիւր որ զարթնումը, որ իմանականացանքէ զինքը: Յետագայում փոփոխութիւն մը ակնհերեւ կը նշմարուի իր շարժութիւններուն, իր նիստ տկայցին, իր խառնակութեան, իր վարքուկաներպին մէջ: Հինալ չէ ալ ան երբեմնի համարիկ, թեթեւաբարոյ, չափաւոր առաջիկ. ընդհակառակը, չիկնշուտ, հայտնածք մը խուսափող: Ժանաբարոյր ու լուրջ արտայայտութիւն մը ունի իր դէմքը: Այնեւս զինքը չի տեսներ փողոցը միշտ: Ետանձինն ո՛ր կըրնայ լարելիք երթալ ու ո՛չ ալ ազգականներէն մէկուն տունը, անտան իր մօրը կամ մասնաւոր պարտագանքին մէջ կըրն ընկնալուցութեանը: Տեղական տնավորութեան համեմատ, շատ անգամ մօրը զգալիցի տակ, տունը արտաքինը դրան տնակ մը վրայ նստած իր տեսնելու զբաղքի կանանց ու աղիկներու հետ ո՛ր կը շարադրատես փամբորդ: Մինչեւ այդ որ տղայ մը կը սպուկուր, քայլեր կը հանի արդունքի, ալ չի երթալ զխառնած, համարձակ հնո հոն երթալ կանանքի աչք շրջանին մէջ, դուխնի տալ կը դնեն աղիկները. արկիւս լուելուայ յայտարարութիւն մըն է թէ հարմարութեան տարիքը թեւեւ հասնում է իր կրնայ տրուիլ յարմար տեսնուած երկրորդական մը: Այնքէ տեսնուած մը տարիներ տալով, աղիկները ճերմակ սաւանաւ մը կը մանկեն եղեր, քայլեր հետ սաւանալ մինչեւ որ հարս ըլլալ՝ չկրնար մանկել: Վերջին տարիներ աղիկները վիճո կ'առնեն, ընդհարանապատ զայն է: Արեւուն տարիքը, աղիկան մը համար, կենսական կապակցի մէջ անգագրուանալ է. բնաստեղծական շրջան մը, ուր երեսկայութիւնը կը սրի աղիկան, իրենք ընեն ամէնէն վաղ եւսանելու տարիքը:

պատկերանայ իրեն, Անուշուշ կարծես է գիտնալ թէ Ամասիայի Հայ աղջիկն ինչ գաղափար ունի սիրոյ նկատմամբ թէ ո՞րքան յանդուգն է սիրոյ արտայայտութեան մէջ, Արդարեւ դժուար թափանցել այդ կոյս հոգիներու խոր տեսներու համար թէ ինչ հեշտ այդ սուրբեր կ'անցնին անկէ ու ինչ կ'աշխարհէր իր պնդելուն այդ թաքուն խոր հերուն մէջ, Անհոգաւ երեսակայութեան պատերազմ, սիրոյ ինչ իտական ծաղիկներն իր վիթխարի արդեօք այդ սքող սերուն մէջ, որոնք, ո՞վ գիտէ, թե՛ ինչու, ցուրտ թափանցութեան ապշուլ պայթիկնայակ թօնին ու թափին իրենց տերները, Որքան ալ սակաւ, Ամասիայի Հայ աղջիկը գիտնալ ճարտարութիւն ծանկել պարկեռութեան լրջութեան քողին սակ իր ներքին յոյգին ու սաստունները, քանի որ ի հոծ կուրծքին ստակ կայ զբոլոր սիրու մը հոն կը ծնի անխուսափելիորէն զզուտող նայունքի մը տակ, սիրոյ ամէն նէն հրէշապակայն, ամէնչա իտական զգացումներով, որոնք, ասա՛ղ, թերեւ իրենց վայրկեանական ծնունդով է գտնեն իրենց մարդ, Գանի որ ինքն ալ մօր և ջիւղերու հիւստանք մըն է, չիմանի է մտաշնորհու սիրոյ այն սեր մերը, որոնք համակրական շարունակ է կողալով, կ'իյնան իր հոգիին ամէն անմատոց ցնայքերուն խորը Վրոյս իր իտէական ծաղիկներու փունջը, ասա՛կայ, որ իր զգայուն ազգուններով կը ջրէ, չի կրնար ցուցադրել նոյն խոր էն սիրելի մանրիմներուն, Ամասիայի Հայ աղջկան սէրը, չէ այն վտար բաւուռ անասանք մերը, որ կը զիէ կ'անցնի պատշաճութեան ամէն սահման, որ թայ միշտունը համար իր սիրելուն Անտը սերը պարզ համակրական մը մէջ կ'ամփոփուի նախ, որովհետեւ այն համակրական թիւր փոխադարձ արտայայտութեամբ մը շուտանալ, հեղուկան կը տկարանայ, կ'անէնալ սուկաւ զգացում աւելի անհակրական աղղըն ցոխեցնեց տակ, և ապաւել, փոխադարձ ծարար, Գուտաներու մէջ, աղու ու կամ աղջկան մը կողով զգացում առ համակրականը, բուռն սիրոյ տառաջնորդող միջոցներ կը պահպին, Աղջիկ և երբեք չի կրնար առանձին պատմութիւններ, կամ բնութանկան տեսակցութիւններ ունենայ երիտասարդի մը հետ, Բացի իր եղբորմէն, չի կրնար նոյն թակ իր մօտակոթ մէկ ազգակոթ երիտասարդին հետ շարքերով թիւր հաստատել, ո՞ր և է պատշաճակերտ տակ, Այս է անա պատճառը, որ սիրութեան քանկան խնդիրներ շատ հազուադէպուտեմ կը պատահին, Բացառութիւնները, որոնք կը յարգուին, անկաշտ կերպով կ'որոշանաւորուին, Հասարակական ծաղի ու ծախիկի նշան, կ'ըլլան, ամէնէն քաղաքական լուսանքներն են որ կը նետուին իր հասցիկէ Հասարակութեան բերին ծաղիկը լալ, անոր անողոք քննադատութեան ինքնաթիւիլ, անա ճան մը որ ամէնէն աւելի կը տուցանէ Ամասիային, Եւ ասկայն, ո՞վ կրնայ պնդել իր Ամասիայի աղջկան սրտին մէջ չիկ սիրոյ հալածը, որ կը լուզէ զինքը կը թիթխարէն իր էն րուր զգացումներով, Ես պիտի համարակնիմոյն ինքու թէ անոր սիրութե փորով զեղու բաժակ մըն է, որ մատի մը հպումը կը նայի գունթկալուն համար, Ասկաւ ծնողական աշտաւով հակողութիւն աղջկան փորձով անկան անթիւն իտասարկելու համար ունեցած ծայրայգգուշութիւնը հշմարիտ թուում մը կ'անցնեն բաղադրագործ արտաթիւն ախիւներուն դէմ, որոնք ի զուր կ'ուզան բաղիւն ու կը փշուրին, Ամասիայ աղջիկը, ո՞րքան նախանձախնդիր է պատուուն աղբիւրկութեան մէջ, նոյնք և անկի թերեւ է ամուսնութեան մը բաց ցոյց տանք հիմա թէ ինչպէս կ'ամուսնանայ ան,

ՄԿՐՏԻՉ ՔԷՉԷՃԵԱՆ

ՏԷՐ ՆԻ ՏՆՕՐԷՆ

ՀԱՂՈՒՐԴԱԿԱՆ ԴԱՍՆԵՐ

ՀԱՒԱԲՈՒԾՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԵԲՈՅՆ ՈՐԶԵՍՏՐԱԿԱՆ, ԲԱԳՐԱՅՈՒՐԸ

ՀԱՒԿԹԱԴԷՏ ՄԵՔԵՆԱՐ

Թխաւմէ մէջերորդէ ե կամ առ առ
ռաւելն ութերորդ օրը հաւկիթները
պէտք է քննութեան ենթարկել հասկը
նալու համար թէ անոնց մէջ գտնուող
սաղմերը, այսինքն կենդանի էակները
սկսած են բոլորել իրենց զարգացում
չրդանը :

Այս գործողութիւնը [սխառ անհրա-
ժեշտ է անբեղմնաւոր հաւկիթները
բեղմնաւորներէն զատելու և հետևա-
բար թխսող մեքենայէն կարելի եղաւ

ծին չափ շատ կարենալ օգտուելու հա-
մար :

Հաւկթադիտումի այս գործողութիւնը կրնանք սա հետեւեալ կերպով
կատարել .—

Փորձառու եւ մեզ հաւաքող ծախ-
մութիւններէ մեր մէջ ջաշտողներ
մեր մը կը վառեն եւ հաւկիթները մէ-
կիկ մէկիկ ձախ ձեռքերուն մէջ կ'
բռնեն եւ միւս կողմ մէջ ձեռքով
շօնաւորաբար ձախ ձեռքերն են, այսին-
քով մոմին լոյսը հաւկիթին մեծ առանց-
քէն, այսինքն երկայնքէն սոսիւր. այս-
պէս այն հաւկիթները, որոնք բեղունա-
ւորութեան, իրենց զօրային սենեակի
եւ կամ լայն ծայրին մօտ մտնէ եւ գոր-
կէտ մը կը ցուցնեն, իսկ անբեղմունի
հաւկիթները յոտակ եւ թափանցի
ն'ունեն:

Այս հաւաքոյծերը աւելի ապահո-
րլլալու համար թէ իրենց թրխ

սույն յատկացուցած հասկիթները կատարելապես բեղմնաւորուած են և աշունցի մէջի սաղմերը կենդանի վիճակի մէջ կը զանաւուն, զանազան թիւսով սասանիկնգիւրերը օրուան մէջ երկրորդ օրնութեան մը կ'ենթարկեն,

Ասոր համար հաւկիթները 15-16 տարեկան զաւրջ ջուրի մէջ կը ձգեն՝ անոնք որ ջուրին մէջ կը շարժուին, 4 ցուցներն թէ իրենց մէջ կը պարունակեն կեղեքներ սպում, իսկ անոնք որ անշարժ կը մնան, իրենց սպումները բոլոր թիւերն ու կամ պարունակելի սպում անկեղեքաւոր թիւեր կը յայտնեն։ Այս տեսակէտը անբերանաւոր հաւկիթները կը ձեռքի մէջ բռնելով շարժենք, անոնք մէջ գտնուող դժբերութիւն տարուբերութեամբ զգայաւոր կը նշմարեն, ջուրի անբերանաւոր հաւկիթներուն հեղուկ մասը թխտում միջոցին շագինաւոր անոնք մէջ պարսպաւոր մը կը գտնուեն։

Նայ, որուն հետեւանքով կ'սկսի շա-
ժիլ դեղնուցը,

Հակվթադիաուսի այս նոր գործը
դուժինը կրնանք նաև կատարել
90 դանկան արժող և Ռուկիէ-Անուն
կողմէ հնարուած լամբարի մը և կ
25 դանկան արժող և Վուադէլ
կողմէ հնարուած ձուադէտի մը միջ
ստ:

Վուսարգրէի հակկիթադէտին ամառն
 թիւնն ու պարտութիւնը զայն հա-
 գործածիլի ըրած են, հետեւաբար մե-
 ղ այս անգեանն Ռուսիէ-Անտուի հա-
 կկիթադէտ լամբաբի գերադասեցող
 ընծիմարարնք մեր ընծիմարներու
 Անբեղմնաւոր հակկիթները բեղմն-
 ւարներն կարենալ որոշելու համ-
 լաւ է որ սկսնալ և անորոշմ հաւաք-
 ները Վուսարգրէի այս ձուադէտէն մ-
 մէկ հատ ունեանան, որպէս զի անոն-
 կողմն կանտորած զնոյն թիւնն
 զիւնքը կատարելապէս ապահովու-
 ըլլայ:

Հակիրթագէտը պէտք է ալ ձեռք բռնել և բժաւամարդ կրթնցնել մեքենային հակիրթի ընդունաբանին վրայ, յուն մէջ հակիրթը սուր կողմէն զտեղութած է։ Յետք մեքենան պէտք ուղղաճիգ կերպով բռնել անոր հետեւ վառելիք մոմի յոյսին մօտ։

Հաւկիթին լայն եղող՝ արպղւս լ
սին դէմ բռնելով, պետք է զայն մե
մօրէն դարձնել իր առանցքին վրայ,
եթէ հաւկիթին ընդհանրաւորւած է,
շոր մէջ աղօք կը նյամբենք կար
ոտայինի մը ձեւով, հակառակ պ
րազային հաւկիթին մէջ ու ե է կ
կարելի ցէ նյամբոն:

Հաւկիթին մէջ երեւող ոտտայ
հետքին գոյութիւնը երեւմն զ
կը խաբէ. հետեւաբար ոտտա
մազմզուքները, որոնք սաղմին չն
րակները կը կազմեն, պէտքէ որ իր
կենդանութեան ընթացքին տեւեալ

ընդլայնումի շարժումները կատարե-
նքկու դեղնուց պարունակող հա-
կիթները հաւկթադրուումի պահուն
բննց սուր և լայն կողմերուն վի-
մէկը միւսէն աւելի փոքր ուստա
հետքեր կը թողնեն:

Այս տեսակ հաւակթններէ ելած վա-
հակները կատարեալ հրէթոր ըլլա-
լէտք չէ գտնուիլ թողուլ թխման
քեռայիս մէջ. իսկ այն անբեղում
հաւակթնները, որոնք հաւակթաղիտ
տեսնէ յատկ և պայծառ կ'երեւ-
պէտք են թխման մեքենայէն հան-
անում տեղ ուրիշներ զննել:

Հաւկթադիտումի այս դործոր
թիւնը կրնանք նոյն իսկ թիսուսմի
բորդ օրէն սկսիլ և շարունակել մի
ութեբորդ օրը:

ՀՐԱՆՏ ՏԱՆՑԻԿԵԱՆ
Մասնագէտ Երկրագործա